Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

HE laeiksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain ja rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta (HE 182/2020 vp)

Matleena Haapala
Hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Rakennussuojelun tavat Suomessa

- **Laki rakennusperinnön suojelemisesta on yleislaki, mutta määrällisesti eniten suojellaan maankäyttö- ja rakennuslailla, joka on ensisijainen suojelutapa asemakaava-alueilla.**

  - Asemakaavalla suojeltujen rakennusten lukumäärästä ei ole tarkkaa tietoa ennen kuin kaavat saadaan koneluettaviksi. Helsingissä niitä on noin 4 000 ja koko maassa arviolta enintään 20 000.
  - Rakennusperintölailla suojeltuja rakennuksia on noin 1 300
  - Asetuksilla suojeltuja valtion rakennuksia on noin 800
  - Kirkkolainsäädännöllä suojeltuja kirkollisia rakennuksia on alle 1 000

  > Näillä välineillä suojeltujen rakennusten osuus koko rakennuskannasta on n. 1,4 %

- **Lisäksi on inventoinneissa arvokkaaksi todettuja rakennuksia, joista osalla on suojelumerkintöjä maakunta- tai yleiskaavoissa. Laajoja rakennettuja kulttuuriympäristöjä vaalitaan pääsääntöisesti kaavoilla.**

Menettely rakennusperintölain mukaan

- **Päätökset tekee alueellinen ELY-keskus**
  - ELY-keskuksia, joissa on ympäristö- ja luonnonvarat –vastuualue, on 13
- **Myönteiset suojelupäätökset alistetaan ympäristöministeriölle, joka toimii myös ensimmäisenä muutoksenhakuasteena**
  - Ministeriö on voinut harkita suojelun tarkoituksenmukaisuutta ja tehdä teknisiä korjauksia suojelupäätöksiin
  - Käsittelyajat ovat kuitenkin pidentyneet asioiden lisääntyessä
  - Ministeriön päätehtävä on lainvalmistelu ja hallinnon ohjaaminen
- **Hallintoprosessia koskevan yleislainsäädännön muutokset**
  - Muutoksenhakutie pidentyi kolmiportaiseksi 2016
  - Hallintoviranomaisessa käsiteltävät valitukset eivät ole enää hallintolainkäyttöä 2020
  - Tavoite on hallinnonsisäisten alistus- ja valitusmenettelyjen poistuminen käytöstä

Alistusmenettelyn purkaminen

- **Tehtävä säilyy kaikissa 13 ELY-keskuksessa; alistusmenettely poistuu**

  - Alueellinen asiantuntemus ja läsnäolo, moniammatillinen osaaminen sekä yhteys muihin maankäytön tehtäviin puoltavat tehtävän säilyttämistä alueellisena

  - ELY-keskuksen laaja harkintavalta > tärkeää yksilön oikeusturvan kannalta, toisaalta yhdenvertaisuutta edistäviä koordinoivia toimia tarvitaan

- **Lausuntokierroksella laaja kannatus**

  - ELY-keskusten resurssien riittävyys ja soveltamiskäytännön yhtenäisyys esille

- **Toimeenpano**

  - Koulutus- ja kehittämishankkeet

  - ELY-keskusten pysyvien resurssien riittävyyteen kiinnitetään huomiota > tavoitteena yhteinen koordinoiva resurssi

Hallintovalitustie käyttöön

- **ELY-keskuksen päätöksestä valitukset rakennuksen sijaintipaikan hallinto-oikeuteen**

  - Käsittelyt kaikissa hallinto-oikeuksissa, kuten maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset asiatkin > samaa rakennusta koskevat asiat samassa hallinto-oikeudessa

- **Hallinto-oikeuden päätöksestä valitusluvalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen**

  - Tämä menettely on tullut voimaan jo 2020 alussa

- **Valitusoikeudet selkeytetään**

  - asianosainen, esityksentekijä, Museovirasto, kunta, yleistä etua valvova viranomainen

  - saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous kotiseutualueella/koltta-alueella ja ao. rakennusperintöä koskevissa asioissa

- **Avustus- ja korvausasioissa on poikkeava muutoksenhakutie**

Poikkeamislupamenettely käyttöön 1/2

- **Voimassa olevassa laissa ei ole menettelyä poikkeamiseen suojelupäätöksestä**
  - Edellisen lain mukaan Museovirasto voi myöntää vähäisiä poikkeuksia
  - Nykytila: Suojelumääräykset useimmiten joustavat riittävästi; kuitenkin suojelupäätöksen on myös oltava täsmällinen ja tarkkarajainen
  - Tarkoituksena että on mahdollisuus saada valituskelpoinen päätös, jos on epäselvää, voiko suojelupäätöksen puitteissa edetä
- **Lähtökohta: käyttö on parasta suojelua**
  - Kynnys: rakennuksen osan vahingoittuminen, käytön estyminen, muu erityisen painava rakennusperinnön käyttöä tai hoitoa edistävä peruste; esim. esteettömyys otetaan huomioon
  - Ei saa poistaa suojelun edellytyksiä (suojelupäätös jää voimaan)

Poikkeamislupamenettely käyttöön 2/2

- **Soveltamisala suojelupäätöksen tulkitsemisen ja muuttamisen välissä**

  - Ei niin laaja kuin maankäyttö- ja rakennuslain poikkeamisluvissa

  - Rakennusperintölaissa suojellun kohteen purkamiskielto on lakisääteinen, joten siitä ei voi poiketa lupapäätöksellä, mutta esim. vahingoittuneen osan voisi poistaa

- **Olosuhteiden muuttuessa suojelupäätöstä tarkastellaan**

  - Menettelyinä poikkeamislupa, suojelupäätöksen muuttaminen tai kumoaminen

  - Jos suojelusta on määrätty korvaus, voitaisiin tarvittaessa soveltaa lunastuslain lisä- ja jälkikorvaussäännöksiä määräaikojensa puitteissa, ei erityissäännöstä

  - Korvauksen hakuaika alkaa aina suojelua koskevasta päätöksestä

Osallistumisen sääntelyä täydennetään

- **Esityksenteko-oikeuksien tarkistus vastaamaan tarpeita**
  - Rekisteröityjen yhteisöjen toimiala tulkintakäytännön mukaisesti kattamaan mm. asukasyhdistykset
  - Lausuntokierroksen perusteella alueellisille vastuumuseoille esityksenteko-oikeus
- **Täydennyksiä saamelaishallinnon osallistumissäännöksiin**
  - Saamelaisten itsehallinnon kehittämisessä seurataan muiden lakien kokonaisuudistuksia (MRL, LSL, muinaismuistolaki, saamelaiskäräjälaki)
- **Kuulemista selkeytetään**
  - Erityisesti huomioon käyttäjätahot ja esteettömyys
  - Naapurin käsite yhtenäistetään maankäyttö- ja rakennuslain kanssa
- **Selvitetty myös tarve säännellä asianosaisten henkilötietojen saamisesta toiselta viranomaiselta**

Rikoslain 48 luvun 6 § ja menettelyt

- **Päivitetään tarkastustoimivaltuuksia koskevat säännökset**
- **ELY-keskukselle ilmoitusvelvollisuus rikosepäilyistä ja kuultavan asema niitä käsiteltäessä**
  - Taustalla ympäristörikostorjunnan strategia (2015) ja selvitys ympäristörikosten ilmoituskynnyksistä ja lievien ympäristörikosten sanktioinnista (2018)
  - Ei kuitenkaan asianomistaja-asemaa tässä vaiheessa (vrt. MRL)
- **Huomioitu lupamenettelyt rakennussuojelurikoksen ja –rikkomuksen tunnusmerkistöissä**
  - Rakennussuojelurikoksen tunnusmerkistö kattaa myös kaavasuojellut rakennukset

Lopuksi

- **Rakennusperintölailla suojeltuihin kohteisiin voi tutustua Museoviraston palvelussa**

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_default.aspx

- **Muuta työn alla olevaa**

- Lakien soveltamisalojen rajapinnan sekä rakennussuojelun korvausedellytysten tarkastelu maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen yhteydessä

- Digitalisaation edistäminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmän yhteydessä

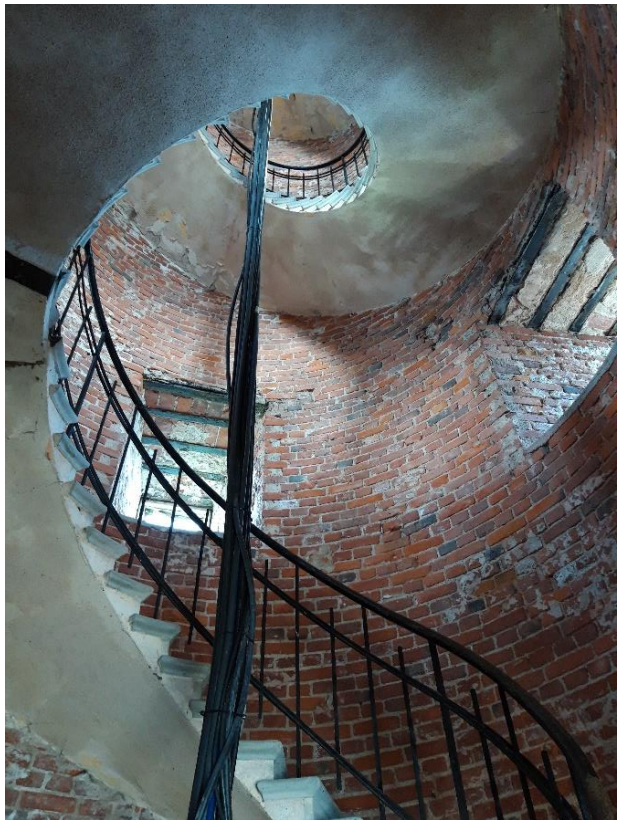

Bengtskärin majakka.
Kuva: Matleena Haapala

Lisätietoja

Matleena Haapala
hallitussihteeri, ympäristöministeriö
p. 029 520 332
matleena.haapala@ym.fi

Ahveniston maauimala.
Kuva: Matleena Haapala